

צביה נתן לא עבדה זה שנים רבות. בע"ה היה מסגר שהפרנסה מצויה בידו, לא היה זקוק להכנסות אשתו. אולם צמצום מתח הרותחים במסגריה של בעלה, שלח את צביה לשוק העבודה, זו הפעם הראשונה מאז נשואיה.

היא היתה רק אחת מן הנשים שבגלל ח"ר סר התעסקה או צמצום התעסקה של בע"ה ליהן או אחיה נאלצו לחפש עבודה. גם בעלות בית רבות, שקודם יכלו להרשות ל"עצמן שימוש בעזרות בעבודת הבית, חדלו לעשות זאת מטעמים כספיים.

לגבי תעסוקת נשים היה המצב הרבה יותר קשה מזה הקיים ביחס לגברים.

בבושת פנים

גסיון מיוחד במינו נעשה על ידי אסתר קליק, מנהלת עניני הפועלות בלשכה בירושלים, להפנות פועלות לקיבוצים. הגסיון הראשון נשלח. הקבוצים והקבוצות, במידה שהם מעוניינים בקליטה בכלל, ובקליטת ב-

מארגנת פועלות אסתר קליק
לקיבוצים חסרה סבלנות!

חורות בפרס, רוצים בעיקר בחורות ב-18-25, בהן מורגש מחסור חמור ב"מרבית המשקים, אפילו במשקים הוותיקים. אולם דוקא מספר מחסורות העבודה בקיבוצים גיל זו קטן באופן יחסי. במידה שישנן בחורות צעירות ובריאות, אפשר למצוא להן סדור ותעסוקה אחרים.

"הקבוצה הראשונה של עשר נשים, שנש"לחה לאחד הקיבוצים הוותיקים בעמק הירדן, הוחזרה כעבור שבוע ימים בבושת פנים, מספרת בצער אסתר קליק. "ברור, אומרת היא, שלא היו אלו נשים שחונכו לקראת חיי קיבוץ. הקיבוצים צריכים היו להר"אות קצת יותר סבלנות, להתאים את היחס שלהם לחומר האנושי שנשלח אליהם."

היא מקוה ששרת העבודה והמוסדות ה"התישבותיים המרכזיים יצליחו להשפיע על הקיבוץ לתת את חלקו בקליטת מובטלים ביתר סבלנות ובחינוך הדרגתי לדרך חיים חדשה.

טעמים אצפוניים

פתרון האבטלה על ידי הפנית עובדים לחקלאות, בעיקר לחקלאות השיתופית, אינה מיוחדת לנשים בלבד. אין להאשים חבר הקיבוץ הנוטל לעצמו זכות לברור את מי יקלוט לחברתו. סוף סוף, הקיבוץ — טוענים רבים — הוא בית. זכותו של אדם לברור לו מי יגור בביתו.

אשר לעבודה שכירה, הרי חלק מן התנועה הקיבוצית התנגד לה מטעמים מצפוניים, כי חוד קיבוצי השומר הצעיר (אך גם כמה מ"קבוצות מפא"י, כגון גבע). אלה טוענים, גם מול מצב האבטלה השורר היום, יהיה בקליטת עבודה שכירה במשק שיתופי, מי שום ערצור היסודות החברתיים עליהם ה"קס הקיבוץ, והדבר יהפוך את התנועה הקיבוצית לתנועה קפיטליסטית מנוצלת.

אשר להתישבות במסגרת מושבים שיתופיים, הרי זו דורשת, אפילו במסגרת המ"פ על ההסתדרות, "מן העיר אל הכפר", הש"ק ע"ה כספית. היא לא היתה גדולה ביותר, אמר, אך לא היתה מצויה בידי הפועל, אלא אם כן היה זה פועל שעבד שנים רבות וחסך כמה מאות ל"י.

תמורת כ"500 ל"י, כהשקעה ראשונית, יכול פועל להפוך לאדם העומד ברושת עצמו, נטול (יחסית) דאגת-מחסור. אולם למרות התנאים הקלים באופן יחסי, לא נענו עד עתה לקריאה יותר מ-400 משפחות.

לא חשוב איך

עבודה חקלאית שכירה בעיבוד אדמות דר"רשת תיכנון והשקעת כספים רבים, אינה באה בחשבון, בדרך כלל, כעבודת דחק. מש"רד החקלאות נכנס בעובי הקורה של תכנון התעסוקה החקלאית, מיד לאחר ששרת"ה" בודה הודיעה על פזרונות משרדה, קב"ש"ר החקלאות פרץ ופתלי כי יסופקו בזמן הקרוב 200 אלף ימי עבודה למובטלים. איך, כיצד, ועל סמך מה, לא פרט.

החקלאות היא הענף היחיד שבו כמעט ולא חלה ירידה במצב התעסוקה. תכנון חקלאי רציני, הן בהתישבות השיתופית, הן על ידי קק"ל, התאחדות האכרים וגורמים חקלאים אחרים, יכול לתרום הרבה. כמובן ש"אליה זו קוץ בה: אין שום אפשרות לחייב מחסור עבודה ללכת למקום שהוא נשלה אליו. אמנם, אם הוא מסרב לקבל את הר"

השיכון, ומוג האויר אינם נוחים ביותר. אולם בארצות רבות עובדים פועלים במכרות בתנאים בהרבה יותר גרועים. מדוע לא יוכלו גם פועלים יהודים להתרגל לתנאי עבודה קשים?

אחת הסיבות, שהמובטל מביא בפני עובד הלשכה כשהוא מסרב לצאת למקום העבודה, היא: אני בעל משפחה. יחסות זו אינה במקומה ולדעת רבים, אין המדינה יכולה לצמוד בה. בכל העולם מנותקים אלפי פוע"לים במשך חודשים רבים מבני משפחותיהם. מקצועות מסוימים, כגון דיג במים עמוקים, מחייבים העדרות של 3-4 חודשים מן הבית. אולם אלה הם חיי העבודה מאז ומתמיד, בכל מקום.

הדורשים תחיקה כזאת, טוענים שזה יאפ"שר תכנון עבודות פרודוקטיביות במקום הפתרונות הזמניים של עבודה פיקטיבית, שלא

מפגרות בקצב ביצוען. משרד העבודה מסר את ביצוע השיכון העממי לקבלנים פרטיים, אלה העסיקו את פועליהם הקבועים. אין ל"ממשלה כל שיטה — אומר אלמוזילינו — בתכנון התעסוקה, גם בזמנים סדירים. ה"דבר מורגש בייחוד בימים של חוסר עבודה.

הוא מודה, אמנם, כי האבטלה הביאה עמה גם את אותן התופעות החיוביות אשר התכוונה להשיגן, בעיקר הצביע על שיפור היחס לעבודה. גם הוא לא היה אופטימי יותר על המידה, הציע דרכים לפתרון מתוכנן ו"ריאלי של האבטלה בצורתה ובשליבה החרי"פים ביותר, ציין את קיומם של מקרים רבים שדרשו פתרון מיידי.

נוסף על העבודה הבלתי מאורגנת, שלא באמצעות לשכות העבודה, הואשמו חקלאים פרטיים על"י עובדי מרכז הלשכות, בש"כירת נערים ונשים בניגוד לחוק, ובתשלום

דרושות צעירות

נמוך מן השכר שקבעה הסתדרות העובדים. משרד העבודה הנהיג השנה לראשונה את שיטת הפרמיות בענף הקטיף, חוגי הפרד"סנים הצביעו על העובדה שהתערבותו של המכון לפיריון הייצור בתהליכי העבודה גרמה לתקלות רבות, ובמידה שהצליחה פעור"לת המכון לייצל את העבודה, הרי גרמה ל"החמרת האבטלה.

הציונים הכלליים לא התרגשו ביותר מן האבטלה, ראו בעיקר את תוצאותיה החי"ביות בהורדת רמת-המחיה, העלאת פריון העבודה ואיכותה.

אנשי מפא"י, דרשו לפתור בצורה זו או אחרת את הבעיה, שעלולה להפוך מספר גדול של מצביעים פוטנציאליים, לאנשים מרצים, שמריותם תפנה אותם למפלגות אחרות, בייחוד למפלגות השמאל.

מק"י מצדה, גייסה את מיטב תועמלניה להסברה בלשכת העבודה, מפ"ם לעומת זאת, כונה את מאמציה לאפיקים אחרים, ל"מלחמה פוליטית יותר, פחות תעמולתית.

תמיד יש בה צורך, ולרוב אינה מביאה כלל תועלת.

טוען נתן אלמוזילינו, איש מרכז מפ"ם, ב"מרכז הלשכות, הגוף המרכזי הארצי של לשכת העבודה, ונמנה על הפעילים באר"גון זה. כיוון שהוא חבר מפלגת אופוזיציה, גישתו לענין היא ביקורתית. לדעתו יש ל"האשים את הממשלה בנעוץ שחל בשוק העבודה.

הגורמים היו, הוא קובע, רבים: יבוא"ללא-תשלום בלתי מתוכנן, שגרם לסגירת בתי חרושת, רשלנות מצד הרשויות הממשל"תיות בהקצבת חומרי גלם לתעשיות ולבנין. מסעי פרי ההדר החדשים והקטיף היו צרי"כים לפתור חלק גדול מחוסר העבודה, אולם התכנית ברובן לא הוגשמה. המעבידים, ב"יחוד אלה כסביבת ישובים ערביים, ביכרו להשיג את כוח העבודה במחיר זול יותר, בשוק הבלתי-מאורגן. כמה מהם העסיקו אפילו מסתננים וילדים, בניגוד לחוק אבטלה. תוכניות השיכון ובעיקר השיכון העממי

ראות הלשכה במשך זמן רב, מפסיקה ה"לשכה את הטיפול בו.

חוגים אחרים, העוסקים שנים רבות בעניני עבודה, דורשים תחיקה מקפת. שת"אפשר לכפות על העובד קבלת מקום עב"ר"דה בין אם הוא רוצה בו ובין אם לאו, אלא אם כן יש באפשרותו להוכיח שטעמים רצי"ניים (רפואיים או אחרים) מונעים ממנו קב"לת העבודה. זוהי מגמתם העיקרית של אלה אשר רצו לגרום בכוחה לחוסר-עבודה, כדי להעביר פועלים לכפר.

הדחק מן החור

במשך חודשים, הוצע שכר של 6-8 ל"י ליום נוסף על מזון ושיכון, ארבעה ימי חופש משולמים בחודש, בכביש קורנוב"סדום. חלק מן החופש יכלו הפועלים לבלות בבתיהם.

אך מעטים היהודים שנענו להצעה. מרבית העובדים היו דרוזים וערבים. כמובן שתנאי

אילו הסכימה, אך היא עדיין אינה בטוחה. בלה"מחפשת עבודה בעיר ולא בשום מקום אחר. היא נשואה ואינה רוצה בשום אופן להתרחק מביתה.

שלוש הבעיות: פועה, נעמי ובלחה. פועה, זקנה מדי כדי לעבוד בעבודת בית. גם אינה בריאה ביותר. נעמי, יכולה לשמש חומר טוב להתישבות חקלאית,